

Politické systémy očima voličů velkých parlamentních stran

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2004</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.28, PO.29, PO.31</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>18. – 28. června 2004</i>
<i>Počet respondentů:</i>	<i>1040</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>kvótní výběr</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. července 2004</i>
<i>Kód tiskové informace:</i>	<i>po40823</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jiří Vinopal</i>

V rámci metodologického experimentu bylo v červnovém výzkumu CVVM položeno několik otázek, vztahujících se k problematice politických systémů. Tyto otázky lze posléze využít ke zkoumání názorových rozdílů mezi potenciálními voliči hlavních parlamentních stran¹ i jejich srovnání s názory obyvatel ČR (starších 15 let).

Hodnocení politického systému v ČR

Ohodnotit politické systémy měli respondenti pomocí známek jako ve škole, tzn. jedničkou jakožto nejlepším možným hodnocením až pětkou jako nejhorším.²

Celkově všemi respondenty je z předložených tří nejpříznivěji hodnocen systém po roce 1989 a je následován současným uspořádáním. Nejhorší průměrnou známku získal režim předlistopadový.

¹ Tj. respondentů, kteří uvedli, že pokud by se konaly příští týden volby do Poslanecké sněmovny, volili by některou ze stran: KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, ODS; celkem 575 lidí. Blíže viz tiskovou informaci CVVM z 12. 7. 2004, kód Pv40712.

² „Pokuste se známkami jako ve škole ohodnotit následující politické systémy podle toho, jak je Vy sám vnímáte. Jednička je nejlepší hodnocení, pětka nejhorší.“

Tabulka 1. Hodnocení politických systémů (Hodnoty udávají průměrné známky, které jednotlivé systémy získávají od příslušné skupiny respondentů.)

	před r. 1989	po r. 1989	současná ČR
Příznivci KSČM	2,1	3,2	4,0
Příznivci ČSSD	3,3	2,8	3,0
Příznivci KDU-ČSL	3,6	2,5	2,9
Příznivci ODS	4,1	2,5	2,9
Obyvatelé ČR (15+)	4,0	3,0	3,3

Jak bylo možno očekávat, ve známkování politických systémů, kterými naše země v nedávné minulosti prošla, se příznivci jednotlivých politických stran liší. Zatímco potenciální voliči KSČM nejlépe hodnotí politický režim před listopadem 1989 a nejhůře ten současný, názory sympatizantů ostatních stran dávají nejlepší známky systému po roce 1989. Druhá nejlepší z dané trojice je podle nich současná podoba politického uspořádání, zatímco režim před rokem 1989 je známkován nejhůře.

Za povšimnutí stojí zejména fakt, že příznivci ani jedné ze stran nehodnotí současný politický systém lépe, než ten, který byl zaveden po roce 1989. Vzhledem k tomu, že je velice složité určit nějakou ostrou hranici mezi těmito obdobími, signalizuje takový výsledek pravděpodobně určitou nespokojenost se současným uspořádáním a možná i obecněji sdílenou frustraci z nenaplnění očekávání a tužeb.

Dalším zaznamenaníhodným výsledkem je hodnocení režimu před rokem 1989 příznivci KSČM. Ačkoli jeho kladná povaha překvapující není, možná trochu překvapí, že jde o vůbec nejlepší výsledek ze všech sledovaných hodnocení. Známky, které udělují sympatizanti dalších politických stran systému po roce 1989 nebo i tomu současnému, tak dobré nejsou, v čemž se zřejmě odráží jak větší kompaktnost ideologické orientace potenciálních voličů KSČM, tak jejich jednotnost.

Hodnocení některých variant společensko-politického systému

Mezi obecné kategorie společensko-politických systémů, které měli respondenti na jiném místě ohodnotit stejným postupem, byly vybrány socialismus, kapitalismus, komunismus a diktatura.³ Ačkoli opět nejde o zcela jednoznačně definované pojmy, jsou rozdíly v hodnoceních příznivců jednotlivých politických stran poměrně smysluplné.

Tabulka 2. Hodnocení společensko-politických systémů (Hodnoty udávají průměrné známky, které jednotlivé systémy získávají od příslušné skupiny respondentů.)

	socialismus	kapitalismus	komunismus	diktatura
Příznivci KSČM	2,1	3,7	2,6	4,6
Příznivci ČSSD	2,7	3,0	3,9	4,7
Příznivci KDU-ČSL	3,3	2,8	4,3	4,7
Příznivci ODS	3,5	2,3	4,4	4,7
Obyvatelé ČR (15+)	3,4	3,0	4,4	4,9

Ponecháme-li pro tuto chvíli stranou diktaturu jako jednoznačně nejhůře známkovaný systém, pak konzistentně s výsledky výše analyzované otázky

³ „Pokuste se opět známkami jako ve škole ohodnotit následující politické systémy podle toho, jak je Vy sám vnímáte. Jednička je nejlepší hodnocení, pětka nejhorší.“

hodnotí přívrženci KSČM nejlépe socialismus (následně komunismus) a nejhůře kapitalismus, sympatizanti ODS se vyslovují naopak. Potenciální voliči ČSSD známkuje nejlépe socialismus a jen o málo hůře kapitalismus, pro příznivce KDU-ČSL je naopak o něco lepší kapitalismus před socialismem. Komunismus je pro příznivce všech stran (kromě přívrženců KSČM) nejhůře hodnoceným systémem (odhlížíme-li stále od diktatury).

Absolutně nejhůře, a navíc napříč voličstvem všech velkých parlamentních stran, pak dopadá právě diktatura, na jejíž výsledkové korespondenci s komunismem je zajímavé sledovat rozdílnost významů, které jí přiřkládají různé skupiny voličů. Výsledky ukazují, že pro potenciální voliče ODS a KDU-ČSL dosahují komunismus a diktatura podobně vysokých negativních hodnot, u přívrženců KSČM získávají tyto systémy zcela rozdílná hodnocení. To může svědčit o tom, že zatímco pro příznivce ODS a KDU-ČSL jsou oba systémy velice blízké či totožné, pro sympatizanty KSČM jde o různé věci.

Hodnocení některých vlastností politického systému

Další z této skupiny otázek směřovala k hodnocení některých atributů politických systémů, které (ačkoli nejde o zcela srovnatelné charakteristiky) jsou nejčastějšími pojmy, které si lidé vybavují v souvislosti s politickým uspořádáním a termíny jako pravice a levice. Tentokrát nešlo o známkování, respondenti měli předložených pět vlastností seřadit podle důležitosti.⁴

Tabulka 3. Důležitost atributů politických systémů (Hodnoty udávají průměrné pořadí, na které jsou jednotlivé atributy zařazovány příslušnou skupinou respondentů.)

	Spravedlnost	Svoboda	Demokracie	Řád	Rovnost
Příznivci KSČM	1,8	2,5	3,5	3,3	3,4
Příznivci ČSSD	1,8	2,1	3,1	3,6	3,9
Příznivci KDU-ČSL	1,9	2,4	3,0	3,2	4,0
Příznivci ODS	2,2	1,8	2,8	3,8	4,1
Obyvatelé ČR (15+)	2,0	2,0	3,1	3,6	3,9

Jako nejdůležitější vlastnost politického systému je celkově všemi respondenty hodnocena spravedlnost a svoboda, což koresponduje i s názory sympatizantů velkých politických stran.

Pro přívržence KSČM, ČSSD a KDU-ČSL je nejdůležitější spravedlnost, pro sympatizanty ODS pak svoboda. Nejméně důležitá je z těchto pěti vlastností pro potenciální voliče ODS a ČSSD rovnost a řád, pro příznivce KDU-ČSL rovnost. Výsledky tak ukazují, že sympatizanti různých politických stran se sice mohou více či méně lišit v absolutní míře důležitosti, jakou jednotlivým atributům přiřkládají, nijak výrazně se však nerozcházejí v jejich celkovém pořadí. Z tohoto hlediska se tedy soubor potenciálních voličů velkých parlamentních stran jeví jako hodnotově poměrně homogenní a neliší se od celé populace ČR.

⁴ „Následujících 5 vlastností politického uspořádání je pro různé lidi různě důležitých. Pokuste se je prosím seřadit od 1 (nejdůležitější) do 5 podle důležitosti, jakou mají pro Vás osobně.“